

Läkemedelsförskrivning - uppföljning av granskning från 2017

Revisionsrapport nr 13 2022

Ansvarig verksamhet	Revisionskontoret
Kontakt	Anders Marmon, tfn: 010-831 41 35, e-post: anders.marmon@regionvarmland.se
Datum	2022-11-24
Diarienummer	Rev/22037
Region Värmland Regionens hus 651 82 Karlstad	

Innehåll

Innehåll	3
1. Inledning	4
1.2 Avgränsning	5
1.3 Revisionskriterier.....	5
1.4 Ansvarig nämnd	5
1.5 Metod	5
2. Granskningens resultat.....	6
2.1 Finns fastställda mål och indikatorer för regionens läkemedelsförskrivning?	8
2.2 Sker uppföljning av antalet genomförda läkemedels-genomgångar?	9
2.3 Finns en tillförlitlig statistik över regionens läkemedels-förskrivning?.....	9
2.4 Finns någon form av stöd för regionens verksamheter att analysera sin förskrivning av läkemedel?	10
2.7 Om granskningen påvisar brister, vilka rekommendationer ges?	10
3. Sammanfattande bedömning.....	10
Bilaga 1.....	11
4. Källor	11

1. Inledning

Regionens revisorer har enligt Kommunallagen ansvar för att genomföra årlig granskning av regionens samtliga verksamheter. Utifrån detta uppdrag och ansvar har regionens revisorer utarbetat dokumentet "Granskningsstrategi" i vilket de beskrivit de områden som revisorerna främst ska fokusera på under innevarande mandatperiod. Baserad på granskningsstrategin gör revisorerna en årlig riskbedömning och revisionsplan.

I "Revisionsplan 2022" har revisorerna aktualiserat en uppföljning av granskningen av dåvarande landstingets läkemedelsförskrivning från 2017.

Regionens, dåvarande landstingets, revisorer genomförde 2017 en granskning avseende landstingets läkemedelsförskrivning. Utifrån granskningens resultat gavs ett antal rekommendationer till dåvarande Landstingsstyrelsen:

- Fastställa mål och indikatorer för landstingets läkemedelsförskrivning utifrån fullmäktiges mål om "inga vårdskador"
- Följa upp antalet genomförda läkemedelsgenomgångar
- Snarast säkerställa att det finns tillförlitlig statistik över landstingets läkemedelsförskrivning
- Undersöka möjligheterna till ett ökat stöd för verksamheterna att analysera sin förskrivning av läkemedel

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet är att följa upp granskningen av regionens läkemedelsförskrivning från 2017. Den övergripande frågan är om Regionstyrelsen och Hälso- och sjukvårdsnämnden, utifrån sina respektive uppdrag och ansvarsområden, tillsett att åtgärder vidtagits med anledning av de brister samt de förbättringsförslag som framfördes i granskningsrapporten avseende läkemedelsförskrivning 2017.

Granskningen ska ge svar på följande revisionsfrågor:

- Finns fastställda mål och indikatorer för regionens läkemedelsförskrivning?
- Sker uppföljning av antalet genomförda läkemedelsgenomgångar?
- Finns en tillförlitlig statistik över regionens läkemedelsförskrivning?
- Finns någon form av stöd för regionens verksamheter att analysera sin förskrivning av läkemedel?

- Om granskningen visar att det finns brister, vilka förbättringsåtgärder behöver vidtas?

1.2 Avgränsning

Granskningen avgränsas till en uppföljning av granskningen av läkemedelsförskrivningen från 2017. Granskningen ska ligga till grund för ansvarsprovningen 2022.

1.3 Revisionskriterier

Granskningen ska utgå från Regionfullmäktiges beslut samt tillämplig lagstiftning, föreskrifter och riktlinjer.

1.4 Ansvarig nämnd

I regionplan och budget 2022 som beslutades av Regionfullmäktige i juni 2021 fastställdes mål och inriktning för nämndernas arbete med att uppfylla regionens mål. Hälsa- och sjukvårdsnämnden är ansvarig nämnd för regionens hälso- och sjukvård.

För Hälsa- och sjukvårdsnämnden anges målen: Bästa vårdkvalitet samt Tillgänglig vård.

1.5 Metod

Granskningen har genomförts i form av dokumentstudier och intervjuer. Företrädare för Läkemedelscentrum har beretts möjlighet att sakgranska rapporten.

I bilaga 1 redovisas dokument som finns som underlag till granskningen.

2. Granskningens resultat

2.1 Organisationen kring läkemedel i regionen

I Region Värmland finns det både en läkemedelskommitté och ett läkemedelscentrum. Dessa finns organisatoriskt inom område Vårdkvalitet i regionens hälso- och sjukvård. Båda har i uppdrag att genom en rad olika aktiviteter verka för en rationell, säker och kostnadseffektiv läkemedelsanvändning och optimal läkemedelshantering i hela vårdkedjan.

Läkemedelskommittén består av personer med olika kompetenser inom hälso- och sjukvård.

Läkemedelskommittén är en verksamhet inom område vårdkvalitet (2022-02-04). Kommittén var tidigare underställd hälso-och sjukvårdsdirektören. Läkemedelskommittén arbetar enligt lag på uppdrag av regionstyrelsen. Kommitténs arbete riktar sig främst till förskrivare (läkare) och ska ge producentobunden läkemedelsinformation som är baserad på vetenskap och beprövad erfarenhet. Andra viktiga målgrupper är övrig hälso – och sjukvårdspersonal. Kommittén ska verka för en rationell, säker och kostnadseffektiv läkemedelsanvändning och en optimal läkemedelshantering i hela vårdkedjan.

Läkemedelskommittén uppdrag är bland annat att:

- vara ett rådgivande expertorgan i läkemedelsfrågor.
- utfärda behandlingsrekommendationer exempelvis via Rekommenderade läkemedel.
- följa upp förskrivningen av läkemedel i länet.
- medverka till att förskrivare och övrig sjukvårdspersonal vidareutbildas i läkemedelsfrågor.
- medverka med medicinsk kompetens vid utveckling av ordinationsstöd i Cosmic.

Arbetet görs i nära samarbete med läkemedelscentrum, vårdens verksamheter och stödfunktioner samt i samverkan med externa aktörer för att uppnå målet Bästa vårdkvalitet.

Läkemedelskommittén i Värmland verkar tillsammans med Läkemedelscentrum för en rationell, säker och kostnadseffektiv läkemedelsanvändning och optimal läkemedelshantering i hela vårdkedjan. Kommitténs uppdrag är vidare att:

- ta fram, implementera och följa upp terapirekommendationer
- kontinuerligt värdera nya och gamla läkemedel och dess plats i terapin
- utfärda rekommenderade läkemedel
- medverka vid upphandling av läkemedel

- medverka till att förskrivare och övrig sjukvårdspersonal vidareutbildas i läkemedelsfrågor
- verka för att god patientinformation och egenvårdsråd utarbetas
- informera allmänheten om läkemedels för- och nackdelar
- samverka med bland annat den kommunala hälso- och sjukvården, länets apotek, de privata vårdgivarna och handikapporganisationerna.

Läkemedelscentrums uppdrag är att stödja vårdens verksamheter såväl strategiskt som operativt i läkemedelsfrågor. Läkemedelscentrum och dess ingående enheter ska tillsammans med läkemedelskommittén verka för en rationell, säker och kostnadseffektiv läkemedelsanvändning och en optimal läkemedelshantering i hela vårdkedjan.

Läkemedelscentrums verksamhetsområde har tre ingående enheter; farmacitjänstenheten, läkemedelsberedningsenheten och läkemedelsförsörjningsenheten.

Läkemedelscentrum bidrar med expertstöd och ledning i frågor som rör bland annat

- läkemedelsförsörjning
- läkemedels och miljö
- ordnat införande av nya läkemedel
- läkemedelsbudget och läkemedelstatistik
- klinisk farmaci
- Cosmic läkemedelsmodul
- läkemedelsberedning
- länsövergripande rutiner för läkemedelshantering inklusive kvalitetsgranskning av hanteringen
- utredningsärenden kring läkemedel

Arbetet görs i nära samarbete med vårdens verksamheter och stödfunktioner samt i samverkan med externa aktörer för att uppnå målet Bästa vårdkvalitet.

Läkemedelscentrum består av följande tre enheter:

Farmacitjänstenheten

I farmacitjänstenhetens uppdrag ingår arbete med klinisk farmaci, Cosmic läkemedelsmodul (ordinationsmallar, generella direktiv, ordinationsrätter), läkemedelsstatistik, utbildningssamordning kring läkemedel, samverkan med MAS i kommunerna, utredning av läkemedelsspecifika frågor samt deltagande i läkemedelskommittén.

Läkemedelsberedningsenheten

Läkemedelsberedningsenhetens uppdrag är att bereda cytostatika och övriga sterila beredningar såsom förfyllda sprutor och smärtekassetter. Enheten ansvarar dessutom för sakkunnig dialys respektive radiofarmaka, läkemedel och miljö samt för läkemedel till kliniska prövningar med mera.

Läkemedelsförsörjningsenheten.

Läkemedelsförsörjningsenhetens uppdrag är att utföra tjänsten läkemedelsservice inklusive vätskevagnar och läkemedelsautomater. Dessutom ansvarar enheten bland annat för upphandling av läkemedel till vården, sortimentstyrning i läkemedelsförråd och kvalitetsgranskning av läkemedelshanteringen.

2.2 Revisionsrapporten från 2017

Landstingsstyrelsen svarade på revisionsrapporten i mars 2018.

I svaret angavs att Landstingsstyrelsen delvis delade revisorernas uppfattning, men styrelsen ville också tydliggöra att uppföljning och analys gjordes på flera nivåer inom landstinget. Svaren var inte kopplade specifikt till varje rekommendation utan gavs i löptext. I svaret angavs inte tydligt att man avsåg att fullfölja rekommendationerna utan att en stor del av det som efterfrågas fanns i andra former, bland annat genom olika vårdgivardirektiv som styr området. En läkemedelstrategi skulle enligt svaret beslutas under våren 2018 vilket ytterligare skulle stärka styrningen inom området.

I svaret lyftes vidare fram att det som stöd för verksamhetsuppföljningen fanns standardrapporter i utdataverktyget Datalagret.

2.3 Finns fastställda mål och indikatorer för regionens läkemedelsförskrivning?

Övergripande måltal finns inom vissa områden exempelvis antibiotikaanvändningen. Det är nationella mål som även Värmland följer regelbundet. Inom område öppenvård har man satt upp olika måltal som man följer månadsvis genom s.k. "blommor". I uppföljningsdokumentet "Läkemedelsblomman – följsamhet till rekommendationer" redovisas för vårdcentralerna i regionen under olika rubriker bland annat mål för läkemedelsuppföljningen och mål för antibiotikaförskrivningen.

För att göra bra läkemedelsval vid förskrivning av läkemedel finns listan "Rekommenderade läkemedel" och Läkemedelscentrum arbetar mycket med ordinationsmallar i Cosmic (journalssystemet) där de mest kostnadseffektiva valet i mallen finns. Det gäller såväl det som skrivs på recept eller ordinerar till ineliggande patienter.

Det finns rekommendationer om utbyten ex v TNF-hämmare. Att byta från originalprodukter till biosimilarer (kopior) kan generera en besparing på 8 mnkr vid 80% utbyte. Det följer Läkemedelscentrum upp varje månad.

Syftet med arbetet är att öka följsamheten vid läkemedelsförskrivning till rekommendationerna (Rekommenderade läkemedel). Rekommenderade läkemedel är den lista över vilka läkemedel som Läkemedelskommittén i Värmland

rekommenderar. Valet av rekommenderade läkemedel görs i huvudsak av terapigrupper inom varje område, där man noga granskar den evidens som finns för varje preparat. Utarbetade förslag har granskats och fastställts av Läkemedelskommittén i Värmland. Vissa delar av arbetet med rekommendationerna sker i samarbete mellan läkemedelskommittéerna i Uppsala-Örebroregionen (Mellansvenska sjukvårdsregionen).

2.4 Sker uppföljning av antalet genomförda läkemedelsgenomgångar?

Läkemedelsgenomgångar används för att öka patientsäkerhet och kvalitet i läkemedelsbehandlingen. Syftet är att förhindra att patienter tar läkemedel de inte längre behöver, är olämpliga för äldre, påverkar varandra eller orsakar biverkningar. Läkemedelsgenomgångar kan ske både med och utan medverkan av farmaceut. Regionen har egna farmaceuter som bland annat genomför läkemedelsgenomgångar i samarbete med vården. Farmaceuterna kan kontaktas för hjälp med enskild uppkommen läkemedelsfråga eller om önskan finns för farmaceutdeltagande vid läkemedelsgenomgång.

Läkemedelscentrum följer upp antalet där man medverkar med farmaceut genom manuell kontroll. Det saknas dock övergripande statistik avseende hur man följer upp övriga verksamheter i regionen.

2.5 Finns en tillförlitlig statistik över regionens läkemedelsförskrivning?

Enligt uppgift från Läkemedelscentrum är den delvis undermålig men det pågår ett större utvecklingsarbete inom området i nuläget. En arbetsgrupp arbetar med att utveckla en ny s.k. kub i Datalagret som ska göra det bättre och enklare att få tillgång till läkemedelsstatistik.

I arbetsgruppen ingår representanter från IT, Hälsa – och sjukvårdens verksamhetsanalys och Läkemedelscentrum. I arbetet ingår också att ta fram rutiner och instruktioner för de olika verksamheternas olika uppdrag i processen, något som helt saknats under lång tid.

Det är många olika databaser och verksamheter som ska samarbeta kring arbetet och Läkemedelscentrum började förra året ett större utredningsarbete för att göra en kartläggning.

Arbetet som pågår för att förbättra tillgången till läkemedelsstatistik förväntas ge möjligheter att utveckla nya måttal och indikatorer och även inkludera flera områden inom hälso- och sjukvården.

2.6 Finns någon form av stöd för regionens verksamheter att analysera sin förskrivning av läkemedel?

Det stödet är begränsat, och det hör ihop med punkten ovan.

Läkemedelscentrum träffar regelbundet verksamheten i samband med den årliga budgetprocessen, och har sortimentsgenomgångar med alla sjukhusverksamheter en gång om året och har verksamhetsträffar med alla vårdcentraler 1-2 ggr/år.

Inom område öppenvård finns stöd i form av att man regelbundet följer upp läkemedelsstatistiken genom sina "blommor", där måltal mäts utifrån ett antal identifierade läkemedel eller läkemedelsgrupper.

2.7 Om granskningen påvisar brister, vilka rekommendationer ges?

Svaren från Läkemedelscentrum på revisionsfrågorna ger vid handen att det i första hand är fortsatt utvecklingsarbete avseende de två sistnämnda revisionsfrågorna, statistik över läkemedelsförskrivningen och stöd för verksamheten i arbetet med att analysera sin förskrivning av läkemedel som bör prioriteras och där pågår också utvecklingsarbete.

3. Sammanfattande bedömning

Det huvudsakliga syftet med denna granskning var att kartlägga hur det ser ut i nuläget avseende slutsatser och iakttagelser samt de rekommendationer som lämnades till dåvarande Landstingsstyrelsen efter granskningen som genomfördes 2017.

Utifrån den uppföljande granskningens resultat är vår bedömning att vi har fått svar på de frågor som ställts. Alla rekommendationer som lämnades i den föregående granskningen från 2017 är inte uppfyllda men av svaren i denna rapport framgår att utvecklingsarbete pågår inom olika projekt.

Anders Marmon
Certifierad kommunal yrkesrevisor

Bilaga 1

4. Källor

- Uppföljningsdokumentet "Läkemedelsblomman"
- Underlag från Regionen Värmlands intranät
- Information från Läkemedelscentrum
- Landstingets läkemedelsstrategi (från 2018)
- Rekommenderade läkemedel (listan från Läkemedelskommittén)

Revisionen är ett demokratiskt kontrollinstrument som på uppdrag av fullmäktige ska granska styrelsens och nämndernas verksamhet samt presentera en revisionsberättelse. I Kommunallagen fastslås att revisorerna bland annat ska granska:

- Om verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt.
- Om räkenskaperna är rättvisande, samt
- Om nämndernas interna kontroll är tillräcklig.

Vidare genomför revisorerna fördjupade granskningar inom områden där det finns betydande risker som kan medföra allvarliga konsekvenser.

Region Värmlands revisorsgrupp består av sju revisorer som utses av Regionfullmäktige. Revisionen biträds av sakkunniga vid regionens egna revisionskontor samt av upphandlade revisionsbyråer.

Information om revisionen och revisionsrapporter hittar du här: [Revision - Region Värmland \(regionvarmland.se\)](https://regionvarmland.se/revision)
